

STANDARD 5

Podpora přirozeného sociálního prostředí

a) Pověřená osoba podporuje děti ve vztazích s přirozeným sociálním prostředím.

SOS dětské vesničky, z.s. a její pracovníci pomáhají dětem, aby mohly žít v bezpečném rodinném prostředí, které bude reflektovat jejich potřeby a zájmy, a to nejen biologické, ale také psychické a sociální. Proto se snažíme podporovat zapojení rodin a zejména pak dětí, které vychovávají, do jejich přirozeného sociálního prostředí. Podporujeme bezpečné vztahy v tomto prostředí, adaptaci na změny i možnosti jejich úpravy tak, aby odpovídaly potřebám dětí. SOS dětské vesničky, z.s. se snaží své služby poskytovat co nejbližší rodinám.

Všem rodinám, s nimiž spolupracujeme, nabízíme podporu a sdílení s ostatními rodinami, které poskytují náhradní rodinnou péči. Mají možnost se potkávat na setkáních či školeních. Děti, mají možnost účastnit se aktivit SOS dětských vesniček, z.s., které jsou pro ně realizovány a které jim dávají příležitost rozvíjet se, poznávat děti, které zažily podobné a nalézat nové vztahy v prostředí, které jim je známé.

V případě zájmu a dostupné kapacity nabízíme rodinám, s nimiž máme uzavřenou Dohodu o výkonu pěstounské péče možnost dotovaného nájemního bydlení v domech SOS dětských vesniček ve Chvalčově, Brně a Karlových Varech.

Minimálně 1x za 2 měsíce dochází k pravidelným návštěvám rodin doprovázejícím pracovníkem. Při setkání pracovník hovoří s osobami pečujícími/v evidenci o tom, jak se jim daří při výkonu náhradní rodinné péče, co je v rodině nového, zda nemají nějaké obtíže a je monitorována celková situace v rodině. Při těchto návštěvách doprovázející pracovník hovoří též s dětmi o jejich životní situaci, tj. jak se jim žije v současné rodině, co je těší, co je trápí, zda mají v okolí kamarády, jak se jim daří ve škole, zda jsou v kontaktu se svou původní rodinou apod. Tento rozhovor může probíhat o samotě mezi dítětem a doprovázejícím pracovníkem, aby byl vytvořen bezpečný prostor pro sdělování informací. Pracovník v rodině komunikuje také s biologickými dětmi osob pečujících/v evidenci. K tomu, aby dítě s doprovázejícím pracovníkem komunikovalo, je důležité, aby doprovázející pracovník dokázal vytvořit bezpečný a důvěryhodný vztah s dítětem. Navázání kontaktu s menšími dětmi může probíhat prostřednictvím předmětů, které jsou dítěti blízké (např. hračky), u

starších dětí je dobré nejdříve navázat komunikaci dotazy na záliby, oblíbenou hudbu apod. Navázáním kontaktu a získáním důvěry dítěte má pracovník možnost poskytnout dítěti maximální podporu odvozenou od jeho individuálních potřeb. Průběh schůzek se odvíjí nejen od aktuální situace v rodině, ale také dle IPOD a Plánu průběhu pobytu dítěte v pěstounské péči. Pravidelná setkání s rodinou probíhají zpravidla osobní formou, nebrání-li tomu jiné okolnosti (např. protiepidemiologická opatření). V případě, že není možné pravidelnou schůzku realizovat kontaktní formou, snažíme se ji zajistit alespoň online, či telefonní kontakt. Další návštěvu se pak snažíme realizovat, po opadnutí překážek osobního kontaktu, co nejdříve.

Na základě průběhu spolupráce s dítětem a rodinou zpracovává doprovázející pracovník jednou za 6 měsíců zprávu, kterou předkládá orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). S touto zprávou pracovník seznamuje osoby pečující/v evidenci a dle věku a rozumových schopností také svěřené dítě. Ti pak mají možnost ke zprávě vznést námítky, doplnit ji o své návrhy apod. Pracovník do spisu zakládá kopii této zprávy s potvrzením o předání zprávy (záznam z datové schránky nebo podpis pracovníka OSPOD). Doprovázející pracovník může OSPOD také předat své podněty a návrhy na případnou úpravu individuálního plánu ochrany dítěte jak v půlroční zprávě, tak kdykoliv, kdy vyhodnotí, že je třeba v rodině nastavit jinou formu či cíle spolupráce. O těchto návrzích vždy informuje osobu pečující/v evidenci, případně svěřené dítě.

b) Pověřená osoba podporuje navazování a rozvíjení kontaktů a sociálních vztahů s osobami dítěti příbuznými nebo blízkými, je-li to v jejich zájmu a má písemně stanovena pravidla jak a kde kontakt dítěte s těmito osobami probíhá a jak na kontakt připravuje dítě, pěstouny, rodiče, osoby odpovědné za výchovu dítěte nebo osoby s dítětem příbuzné nebo blízké.

Respektování biologické rodiny dítěte, i předchozích pečovatelů o dítě (např. v situaci, kdy dítě přichází do rodiny z přechodné pěstounské péče) je pro jeho vývoj, identitu a sebedůvěru nezbytné. Je důležité, aby dítě mělo, s ohledem na svůj věk a rozumové schopnosti informace o své biologické rodině, které mu umožní přijmout svou osobní historii, jež je součástí jeho identity. SOS dětské vesničky, z.s. podporují kontakt mezi dítětem a jeho původní rodinou, je-li to v jeho zájmu. V případě potřeby a zájmu poskytujeme zázemí pro kontakt a pomoc s komunikací s rodiči, či jinými osobami blízkými svěřenému dítěti, případně systematickou podporu pracovníka nebo psychologa. Omezení kontaktů s dítětem je možné

pouze na základě rozhodnutí příslušného soudu. Pokud se na nás obrátí biologická rodina dítěte, se žádostí o pomoc či podporu v řešení jeho či její situace, poskytujeme základní poradenství, případně vyhledáme instituce či sanační organizace, které rodině pomohou s řešením její situace.

Pravidla pro navazování a rozvíjení kontaktů s biologickou rodinou

Asistence při kontaktu se realizují vždy po předchozí dohodě mezi doprovázející organizací, OSPOD, osobami pečujícími/v evidenci, biologickými rodiči, či osobami blízkými dítěti a s ohledem na věk a rozumové schopnosti také po dohodě se samotným dítětem..

Osoby, které se na tomto procesu podílí:

Dítě či sourozenecká skupina je nejdůležitější osobou/osobami při navazování a rozvíjení jeho/jejich kontaktů s biologickou rodinou, příbuznými, či osobami blízkými. Na prvním místě je zájem dítěte. V tomto procesu vždy respektujeme přání dítěte, zda chce biologického rodiče či příbuzného kontaktovat. Pro dítě může jít o náročný proces uvědomění si vlastní identity. Může se stát, že je v počátku nejisté z důvodu špatných vzpomínek či obav ze svého biologického rodiče. Je dobré postupovat v pomalých krocích a dát dítěti možnost, aby se samo rozhodlo, zda a jakou formou chce svůj kontakt s biologickou rodinou rozvíjet nebo potřebuje více času či podpory před realizací kontaktů. Rodič může se svým dítětem zpočátku udržovat kontakt prostřednictvím dopisů, telefonů, přes sociální sítě, apod. Cílem procesu je, aby dítě opět našlo ztracenou důvěru ve svého rodiče a bylo případně možné později zrealizovat osobní kontakt.

Osoba pečující/v evidenci by měla být pro dítě podpurným člověkem, velmi často je vůbec první osobou, se kterou téma kontaktu s biologickou rodinou otevírá. Z tohoto důvodu je třeba dbát na připravenost osoby pečující/v evidenci poskytovat dítěti potřebné informace. Osoby pečující/v evidenci mají možnost si své znalosti rozšiřovat formou vzdělávacích akcí, ale i pohovory s psychologem či doprovázejícím pracovníkem.

Specifickou úlohu v procesu hrají pěstouni na přechodnou dobu, kde je z povahy věci předpoklad, že se dítě vrátí do biologické rodiny, případně bude svěřeno do jiné formy náhradní rodinné péče. V těchto případech jsou kontakty s uvedenými rodinami často intenzivnější.

Biologický rodič není v případě umístění dítěte do pěstounské péče zbaven práva na kontakt s ním, není-li soudem stanoveno jinak. Ve všech dalších případech, toto právo má a může jej využít. Dítě se samozřejmě může setkávat i s dalšími blízkými osobami (sourozenci, prarodiči,

tetami či jinými příbuznými). V tomto materiálu popisujeme postup při kontaktu s biologickými rodiči, postup pro další blízké osoby je obdobný.

Doprovázející pracovník je koordinátorem a mediátorem procesu kontaktu s biologickou rodinou, má-li o to osoba pečující/v evidenci, biologický rodič či dítě zájem. Je oporou pro pečovatele a dítě, předává informace OSPOD, biologickému rodiči, koordinuje celý proces a doprovází všechny zúčastněné tak, aby celý proces probíhal bez komplikací a s ohledem na všechny zúčastněné strany, především však v zájmu dítěte.

OSPOD je důležitým prvkem. Doprovázející pracovník, osoby pečující/v evidenci i rodiče s OSPOD konzultují všechny potřebné kroky. Je kontrolním orgánem a napomáhá např. s vyhledáváním kontaktů a informací o biologických rodičích. Pro biologické rodiče je zdrojem informací.

Psycholog může či nemusí v tomto procesu vystupovat. V případě, kdy uzná některá ze stran, že je třeba pomoci psychologa – např. je třeba připravit dítě, které je uzavřenější, na kontakt, osoba pečující/v evidenci potřebuje zkonzultovat chování dětí po kontaktu, spolupráce s biologickým rodičem je složitější, je psycholog povolán doprovázejícím pracovníkem.

Formy možných kontaktů

V praxi SOS Přístav se můžeme setkat se dvěma formami realizace kontaktů s biologickou rodinou – volnou a asistovanou. Případně se realizuje např. telefonický kontakt, kontakt přes sociální sítě či písemná korespondence.

Asistence při kontaktu probíhá zpravidla v případech, kdy se dítě v náhradní rodinné péči s biologickým rodičem dlouho nevidělo, nebo jsou důvodné obavy, že by kontakt mohl být z jakéhokoliv důvodu problematický nebo v případech, kdy po kontaktu touží jen jedna strana (dítě nebo rodič). Asistenci při kontaktu poskytujeme se souhlasem zúčastněných stran a na žádost osoby pečující/v evidenci, biologického rodiče či dítěte. Nejedná se tedy o formu asistovaného kontaktu nařízeného soudem.

Asistenci provádí zpravidla doprovázející pracovník rodiny, který může přizvat dalšího odborníka nebo OSPOD. V případě nemožnosti účasti doprovázejícího pracovníka u kontaktu asistuje jiný doprovázející pracovník naší organizace. Všechny strany jsou o těchto krocích vždy dopředu informovány. Asistence při kontaktu, je-li to možné, probíhá zpočátku v prostorách služby, určených pro kontakt či na jiném vhodném neutrálním místě. Kontaktu

dítěte s biologickým rodičem by měla být přítomna osoba pečující/v evidenci (alespoň ze začátku navazování vztahu s rodiči), nebrání-li tomu jiné závažné důvody.

K volné formě kontaktů přistupujeme zejména v případech, kdy kontakt s biologickou rodinou probíhá např. už v řádu několika měsíců či let a je bezproblémový, všechny strany znají své role a dohodnutá pravidla všichni dodržují. Může se také jednat o situace, kdy je dítě v péči zpravidla prarodiče či jiného blízkého příbuzného a kontakty s biologickými rodiči, sourozenci atd., jsou zachovány v takové míře, že nenarušují zdárný rozvoj dítěte, jeho psychický stav a nejsou jiným způsobem kolizní. V takových případech monitorujeme průběh kontaktů, v případě potřeby s dětmi, osobami pečujícími/v evidenci, popř. rodiči konzultujeme různé situace, předáváme si informace o kontaktech. Během pravidelných návštěv rodiny zjišťujeme četnost, intenzitu, průběh kontaktů a v případě potřeby a obav z možných komplikací poskytujeme rady či doporučení pro bezproblémový průběh setkávání. Tyto kontakty probíhají např. v domácnosti rodin, v domácnosti biologických rodičů, či na jiném obvyklém a dítěti příjemném místě. Lze však domluvit i setkávání v prostoru organizace.

I v případě volného kontaktu je možné využít podpory psychologa, který může nasměrovat osoby pečující/v evidenci, rodiče či dítě vhodnějším směrem, udělit radu či doporučení. Kontakt s psychologem probíhá na doporučení doprovázejícího pracovníka či na vyžádání osob pečujících/v evidenci, či dítěte (po schválení doprovázejícím pracovníkem).

Některé děti nebo i rodiče nestojí o setkání tváří v tvář, ať už z důvodu velké vzdálenosti či obav ze setkání, lze tedy dohodnout i jednorázový či pravidelný telefonický kontakt, písemnou korespondenci či např. zasílání fotografií. Všechny formy konzultujeme se všemi stranami, kontakt může probíhat přes e-mail, telefon doprovázejícího pracovníka nebo se dopisy mohou zasílat do kanceláří SOS Přístav. V případech, kdy tento kontakt s biologickými rodiči probíhá bezproblémově, je celá věc v režii rodiny. Obdobně jako u volného kontaktu pak zjišťujeme během pravidelných návštěv v rodině potřebné informace a monitorujeme situaci.

Zjišťování názoru a připravenosti dítěte na kontakt

Při realizaci kontaktu s biologickou rodinou se snažíme vycházet z přání dítěte vidět svou biologickou rodinu. O kontakt s dítětem však může zažádat i biologická rodina dítěte. V obou případech je prvním krokem samotné zjištění názoru dítěte na realizaci kontaktu a dále pak jeho připravenost. V případě, že má o kontakt zájem primárně dítě, zjišťujeme názor

biologické rodiny na kontakt. Oba kroky zjišťujeme citlivě s ohledem na rozumové, mentální a věkové dispozice dítěte, případně rodiče. V případech, kdy se jedná o velmi malé dítě, nám jako zdroj informací slouží osoby pečující/v evidenci, kteří svým intenzivním kontaktem s dítětem ví zpravidla nejlépe, jak dítě reaguje na situace spojené s komunikací ohledně biologické rodiny, zda se na rodiče ptá, zda je mu smutno, ptá se, kdy je uvidí, jak vypadají, co mají rádi. Starší dítě už často dokáže samo formulovat, zda má či nemá zájem o setkání s biologickou rodinou či jakou formu kontaktu si přeje (dopisování, telefon, návštěva). Z těchto informací primárně vycházíme. Pokud je těžší s dítětem navázat komunikaci ohledně jeho přání a názoru na biologickou rodinu, zapojujeme do procesu psychologa, který vhodnými technikami může zjistit připravenost a názory dítěte na kontakt.

Jakmile získáme potřebné informace, doprovázející pracovník s osobou pečující/v evidenci, popř. psychologem, je-li zapojen, vyhodnotí, zda je pro dítě kontakt s rodinou vhodný či ne. Pokud se dítě ke kontaktu staví odmítavě, negativně a neprojevuje zájem o setkání, tak o tom citlivě informujeme biologickou rodinu. S dítětem se při další spolupráci zaměřujeme na téma biologické rodiny, zpracování jeho minulosti a vztahu k rodině. Dle potřeby využijeme pomoci psychologa. Dítě ke kontaktu nikdy nenutíme. Je-li to ale možné, postupně s dítětem a rodinou pracujeme na tom, aby k setkání mohlo dojít.

V případě, že dítě projeví zájem o kontakt s biologickou rodinou, postupujeme dále fází přípravy všech subjektů.

V situaci soudní úpravy kontaktů je tato závazná jak pro biologické rodiče, tak také pro osoby pečující/v evidenci a dítě. To může vyvolat na dítě neadekvátní tlak zejména v situacích, kdy není připraveno ani ochotno se s biologickou rodinou vídat. S dítětem velmi intenzivně spolupracujeme, často za účasti psychologa a snažíme se jej co nejvíce připravit na soudem stanovený kontakt. Vyhodnotíme-li, že soudem stanovené kontakty nejsou v zájmu dítěte, informujeme o tom neodkladně OSPOD a žádáme o přezkoumání/změnu či zrušení rozhodnutí. Dítěti však i nadále poskytujeme maximální podporu. Pokud je to možné, vstupujeme také do jednání s biologickými rodiči, které citlivě informujeme o postoji dítěte, vysvětlujeme, jak je třeba postupovat, aby situace nebyla pro dítě ohrožující.

Způsob přípravy jednotlivých aktérů kontaktu

V zájmu všech zúčastněných by mělo být především bezpečí dítěte po celou dobu kontaktu. Proto se snažíme, aby všechny strany procesu dostaly co nejvíce informací o tom, co se

bude dítě, jaký časový rámec očekávat, jaké informace sdělovat/nesdělovat, co je vhodné přinést na setkání, co naopak ne, jak bude celý proces probíhat.

K tomu slouží především informační schůzky, e-mailová korespondence či telefonní hovory, během kterých zjišťujeme informace. Informace podáváme a snažíme se celý proces vést jednotně pro všechny zúčastněné.

Role doprovázejícího pracovníka je v případě asistence při kontaktu klíčová. Zajišťuje a předává potřebné informace, koordinuje všechny strany procesu, organizuje setkání, zapisuje podstatné informace a v případě potřeby zpracovává dohodu o kontaktu, případně vyhotovuje zprávu z kontaktu. Doprovázející pracovník informuje zejména osoby pečující/v evidenci a dítě o průběhu kontaktu, připravuje na komunikaci s rodičem, která může být z různých důvodů obtížná, v případě pocitu nejistoty radí a doporučuje vhodné postupy.

Doprovázející pracovník mimo jiné upozorní dítě, osoby pečující/v evidenci a biologické rodiče na důležitost nastavení jasných pravidel kontaktů, a to jak osobních, tak na sociálních sítích či telefonních hovorů, aby kontakt byl bezpečný pro všechny zúčastněné strany. Cílem kontaktů je vždy nejlepší zájem dítěte. Nemělo by docházet ke zneužívání, manipulaci či ovlivňování jedné strany proti druhé. V případě, že by taková situace nastala, bude dotyčný upozorněn na porušení pravidel. Pokud budou opakovaně porušována pravidla, bude informován příslušný OSPOD a může dojít ke změně nastavených pravidel kontaktů. O důvodech úpravy, nastavení vždy se stranami hovoříme s ohledem na potřeby dítěte, vysvětlujeme jeho postoj, dopady na něj a hledáme možné způsoby pomoci a podpory.

V případě realizace osobního kontaktu mezi dítětem a jeho biologickým rodičem má doprovázející pracovník vždy právo a současně povinnost do kontaktu vstoupit, případně ho ukončit, vyhodnotí-li, že průběh kontaktu by pro dítě mohl být nebezpečný – např. rodič se chová vůči dítěti ohrožujícím způsobem, je zde otevřený konflikt mezi zúčastněnými stranami apod. O této skutečnosti jsou všechny strany před začátkem kontaktu informovány.

Po zjištění a potvrzení zájmu o zprostředkování kontaktu u všech subjektů, nastává fáze přípravy dítěte a pečující rodiny. Doprovázející pracovník během schůzek s rodinou projednává představy dítěte o kontaktu (pokud je to vzhledem k věku a jeho schopnostem možné). Dítě může např. jen chtít vědět, jak rodič vypadá, chce s ním mluvit pouze telefonicky, chce zůstat u písemné formy kontaktů nebo se s ním chce setkat osobně.

Během fáze přípravy náhradní rodiny zjišťujeme postoj osob pečujících/v evidenci vůči kontaktům dítěte s původní rodinou. Ne vždy jsou osoby pečující/v evidenci nakloněny kontaktům dítěte s biologickou rodinou. V takových případech s těmito osobami pracujeme na tom, aby pochopily důležitost kontaktů, měly všechny potřebné informace, zmírňujeme jejich obavy a uklidňujeme situaci. Osoby pečující/v evidenci jsou osobami, které by měly kontakt s biologickou rodinou dítěte podporovat a být dítěti v těchto chvílích oporou. Naším úkolem je vysvětlovat nejen přínosy, ale zajistit i potřebnou ochranu dítěti a náhradní rodině. V případě potřeb může pracovník doporučit i odbornou literaturu, školení či psychologická sezení zaměřená na témata kontaktů.

Pokud bude setkání probíhat v prostorách organizace určených pro kontakt (což v případě takového kontaktu preferujeme), je vhodné, aby dítě toto místo znalo již před samotným kontaktem. S dítětem i nadále probíráme, zda s kontaktem souhlasí, zda má nějaká další přání, otázky, mluvíme o obavách, očekáváních, dalších pocitech, které má se situací spojené. S dítětem probíráme přesný průběh setkání, že má možnost rodiči připravit nějaký dárek (namalování obrázku, vzkaz), ukázat mu fotky, diplomy, výrobky. Hovoříme o tom, že pokud bude cítit, že je mu nepříjemně, kontakt předčasně ukončíme. Vyžaduje-li to situace (např. kdy se dítě obává rodiče, a přesto je ke kontaktu přistupováno), může si doprovázející pracovník s dítětem domluvit postup, jak kontakt z jeho strany ukončit prostřednictvím pracovníka (domluví si znamení, neverbálně si sdělí náročnost situace apod.). Ten poté kontakt ukončí tak, aby dítě nebylo vystaveno výtkám ze strany ostatních zúčastněných. Bezprostředně po kontaktu doprovázející pracovník s dítětem situaci rozebere, nabídne mu pomoc, podporu. Vyžaduje-li to situace, bezodkladně domluví konzultaci psychologa. Kontakt je posléze vyhodnocen také s osobou pečující/v evidenci a biologickým rodičem.

S OSPOD biologické rodiny konzultujeme, kdo provede přípravu biologické rodiny na kontakt. Zpravidla to bývá OSPOD či jiný orgán nebo instituce, ke které má biologický rodič důvěru, případně s ní již spolupracuje. Není-li taková služba/příprava možná, spojujeme se po předchozí domluvě s osobami pečujícími/v evidenci s rodiči sami a snažíme se s ním navázat spolupráci pro nastavení a vhodnost průběhu kontaktu. Příprava by se měla dotknout následujících témat: jak rodič pohlíží na pěstounskou péči, jak vnímá osoby pečující/v evidenci jeho dětí, kdy naposledy se s dítětem viděl, jak setkání probíhalo. Rodiči předáváme informace o dětech, jejich vývojovém stádiu, psychickém rozvoji, specifikách, zjišťujeme představy o kontaktu ze strany rodiče, popisujeme, jak bude setkání probíhat,

uvádíme časový rámec, pravidla, snažíme se zodpovědět případné dotazy a navodit příjemnou atmosféru pro to, aby kontakt proběhl bez komplikací. Rodiči zdůrazňujeme, že i když např. nesouhlasí s tím, že je dítě v náhradní rodinné péči nebo nemá rád jeho pečovatele, toto na společném setkání neřešíme. Stejně tak by neměl rodič slibovat dětem to, co není v jeho silách splnit, například to, že si je v nejbližší době vezme do své péče, ale nemá k tomu vytvořené podmínky ani rozsudek soudu. Kontakt je určen pro setkání rodiče s dítětem a je třeba na to myslet po celou dobu jeho realizace. Je to čas, kdy si rodič s dítětem může užít společné chvíle a sdílet radosti. Nejen pro dítě je to ve většině případů velmi silný emoční zážitek. Vždy individuálně zohledňujeme přítomnost dalších osob během kontaktu ať již na straně dítěte, osoby pečující/v evidenci, či biologické rodiny.

Způsob plánování a vyhodnocování kontaktů

Po přípravě všech zúčastněných domluvíme společně přesné datum, čas a místo kontaktu tak, aby to všem vzájemně vyhovovalo. Následně dochází k první schůzce doprovázejícího pracovníka, osob pečujících/v evidenci a biologických rodičů, prozatím bez dítěte. Zde je prostor pro doladění všech detailů, určení přesného časového rámce, vyjasnění pravidel, případné sepsání dohody o kontaktu. Situaci posuzujeme vždy individuálně a formulář upravujeme dle konkrétních podmínek. Definování formy a průběhu kontaktu může proběhnout např. i během případového setkání na OSPOD apod.

Písemná dohoda o kontaktu je dokument, který s rodičem a osobami pečujícími/v evidenci vyplňujeme v případech, kdy máme indicie či důvodné podezření, že by kontakt nemusel probíhat v mezích slušnosti a zájmu dítěte (rodič je závislý na návykových látkách či alkoholu, má sklony k agresivitě, nespolehlivosti apod.). Dohoda o kontaktu vychází z dobrovolnosti zúčastněných stran na ní participovat. Dohoda obsahuje identifikační údaje všech zúčastněných stran a dále pravidla kontaktu – písemně zpracovaný časový rámec, pravidla pro ukončení kontaktu (např. z důvodu podezření na podnapilost, užití návykové látky, agresivita, vynucování změn, které nebyly všemi stranami odsouhlaseny apod.), způsob vyhodnocení, cíl kontaktu, kdo kontakt koordinuje a organizuje. Dohoda by měla být stručná, jasná, srozumitelná.

Dohodu o kontaktu lze sepsat či upravit i v průběhu dalších schůzek, shledáme-li to důvodným, případně lze vyplnit jen některá pole.

Pokud nelze dohodu o kontaktu sepsat (např. každá strana má jinou představu), ani se na průběhu kontaktů domluvit jiným způsobem, informujeme o tom OSPOD dítěte a setkání se za naší asistence neuskuteční. Participujeme však na hledání jiného vhodného řešení.

V případě, že je průběh setkání s osobami pečujícími/v evidenci a biologickými rodiči bezproblémový a strany si dostatečně vyjasní všechny body, přistupuje se k samotnému kontaktu dítěte s biologickým rodičem. Osoby pečující/v evidenci mohou, ale také nemusí, být přítomní – závisí to zejména na věku dítěte, jeho přání, situaci. Doprovázející pracovník nebo psycholog je přítomen vždy. Zejména při prvním setkání představí všechny účastníky schůzky, je-li to třeba, první setkání moderuje a snaží se navodit příjemnou atmosféru. V případě, že komunikace „vážně“, vhodnými technikami zajišťuje, aby se dítě či rodič zapojili do konverzace (např. hry, předání dárků apod.). Ve většině případů se jedná o velký emoční zážitek pro všechny zúčastněné strany, účastníci mohou být rozrušení, stydí se, bojí se mluvit apod. Doprovázející pracovník proto všechny tyto pocity sleduje a přizpůsobuje průběh setkání situaci. Pokud je z nějakých důvodů patrné, že se dítě cítí nepříjemně, je unavené, doprovázející pracovník navrhně ukončení kontaktu. Je možné domluvit se ihned na dalším setkání, případně lze dohodnout, že se strany domluví telefonicky.

Po ukončení samotného kontaktu je vhodné, aby strany neodcházely společně, opět dbáme především na bezpečnost dětí a osob pečujících/v evidenci, aby se během případné konverzace neprobírala nějaká nevhodná témata. Proto zpravidla vyzveme biologické rodiče, zda by se mohli zdržet na krátkou reflexi setkání a probereme s nimi, jaký pro ně kontakt byl, zda chtějí opět kontakt realizovat, co bylo nepříjemné/náročné, jaké jsou jejich pocity, zda se zmírnily obavy atd. Případně můžeme zjistit zpětnou vazbu telefonicky.

S pečující rodinou následně co nejdříve po kontaktu také zjišťujeme (telefonicky nebo osobně), jaký pro ně kontakt byl, jak se cítili, zda bylo něco nepříjemného, zda dítě chce pokračovat a v jaké formě kontaktů. Také u dítěte zjišťujeme zpětnou vazbu na kontakt.

Pokud strany projeví zájem o pokračování v kontaktu, obdobně domlouváme další schůzky, případné revize dohody o kontaktu, změny apod.

Pokud některá ze stran v kontaktu pokračovat nechce, vždy tuto situaci komunikujeme s druhou stranou. Dětem a osobám pečujícím/v evidenci nabízíme možnost psychologické konzultace, rodiče odkazujeme na OSPOD či jejich sanační organizaci.

Neočekávané situace při kontaktech rodičů s dětmi v pěstounské péči

- **Rodič je agresivní**

Rodič se při kontaktu dopouští verbální či fyzické agrese vůči osobě pečující/v evidenci, dítěti nebo asistujícímu pracovníkovi.

Postup: Je-li to možné, agresivnímu jednání se snažíme předejít již při domlouvání podmínek kontaktu, upozorňujeme na podmínky pro ukončení setkání. Dojde-li přesto k projevům agrese, tak je-li to možné, agresora zklidňujeme, snažíme se ho odvést z místa konfliktu tak, aby dále nenapařal druhého. Přetrvává-li agresivní chování, kontakt ukončujeme. Jedná-li se o fyzickou agresi, kontakt ukončujeme ihned. V případě potřeby je přivolána Policie ČR.

Máme-li před zahájením asistovaného kontaktu indicie o tom, že by k agresivnímu chování mohlo dojít, na kontakt přizýváme dalšího pracovníka a o to více dbáme na přípravu zúčastněných stran.

- **Osoba pečující/v evidenci je agresivní**

Osoba pečující/v evidenci se při kontaktu dopouští verbální či fyzické agrese vůči rodiči, jehož dítě má svěřeno do péče.

Postup: viz výše – postup při agresivitě rodiče. S osobou pečující/v evidenci v rámci spolupráce po konfliktu hovoříme o incidentu a hledáme možnosti řešení dalšího kontaktu s dítětem, např. bez jeho přítomnosti. Při spolupráci se na projevy osoby pečující/v evidenci vůči rodiči více zaměřujeme – intervize osoby pečující/v evidenci, psychologická podpora, tematicky zaměřená vzdělávání.

- **Rodič přichází na kontakt pod vlivem návykové látky**

Z chování rodiče je patrné, že je pod vlivem návykové látky (zastřená řeč, špatná koordinace pohybů, neadekvátnost v projevech, alkoholový zápach apod.) a takto přichází na kontakt se svým dítětem.

Postup: Při domlouvání kontaktu hovoříme o tom, že v případě, že bude rodič pod vlivem návykové látky, nebude kontakt realizován. Přejde-li i přesto na kontakt ve stavu, který s ohledem na požití návykových látek neumožňuje realizaci kontaktu, je tento ukončen. V případě, kdy rodič nerespektuje rozhodnutí o ukončení kontaktu, může být přivolána Policie ČR.

- ***Na kontakt s dítětem přijde více osob, než bylo domluveno***

Situace může nastat jak na straně osoby pečující/v evidenci, tak na straně rodiče, kdy ke kontaktu přichází více osob, než bylo předem domluveno (např. další příbuzní, kamarádi apod.).

Postup: Při domluvě o podobě kontaktu hovoříme o tom, kdo bude kontaktu přítomen a z jakého důvodu. Přichází-li na kontakt více osob, než bylo předem domluveno, vysvětlíme těmto osobám, že toto nebylo předem domluveno a na každé změně je potřeba se domluvit dopředu, aby mohly být všechny zúčastněné strany připraveny, zejména děti. Současně projevujeme pochopení, že se s dítětem chtějí setkat, avšak tuto podobu je třeba předem domluvit a všechny zúčastněné strany na takový průběh připravit. Odmítali ten, kdo na kontakt přichází bez předchozí domluvy, místo setkání opustit a druhá strana nesouhlasí s jeho přítomností, kontakt ukončujeme.

- ***Rodič neakceptuje přítomnost osoby pečující/v evidenci, případně pracovníka u kontaktu***

Při kontaktu rodič projevuje nevoli z přítomnosti osoby pečující/v evidenci, žádá jeho, případně i pracovníkův odchod.

Postup: Při domlouvání kontaktu specifikujeme přítomnost pracovníka i osoby pečující/v evidenci. Hovoříme o tom, za jakých podmínek kontakt probíhá, pojmenováváme důvody pro přítomnost jednotlivých aktérů. Je-li přesto pro rodiče nepřijatelné, aby kontakt takto probíhal, setkání ukončujeme/nerealizujeme.

- ***Rodič chce s dítětem odejít***

Rodič se během kontaktu rozhodne opustit smluvené místo, chce s dítětem odejít pryč.

Postup: Při domluvě o kontaktu specifikujeme místo, kde bude kontakt probíhat. Je možné domluvit variantu pro slunečné, teplé počasí (např. hřiště, park) a deštivé, chladné počasí (např. herna kanceláře, prostory rodinného centra). Chce-li rodič s dítětem zvolit jiné místo setkání, než bylo předem domluveno, probereme tuto skutečnost také s osobou pečující/v evidenci a domluvíme se, zda je tato změna pro dítě vhodná či nikoli. V případě přesunu na jiné místo požádáme i osobu pečující/v evidenci, aby se přesunul společně s námi. Není-li osoba pečující/v evidenci kontaktu přítomna, sami vyhodnotíme situaci a je-li to v zájmu dítěte (např. příliš slunné počasí na vybraném hřišti apod.), změnu místa umožníme a přesuneme se společně s rodiči a dětmi na jiné vhodné místo. O tomto neodkladně telefonicky informujeme osobu pečující/v evidenci. Vyhodnotíme-li

požadavek rodiče jako nevhodný, změnu místa neakceptujeme. Následně o průběhu setkání informujeme osobu pečující/v evidenci.

- ***Únos dítěte***

Rodič či jiná osoba přítomna kontaktu unese dítě.

Postup. Únosu se snažíme zabránit, s ohledem na vlastní bezpečnost. Ihned o incidentu informujeme Policii ČR, osobu pečující/v evidenci, není-li kontaktu přítomna a příslušný OSPOD. O únosu dítěte je také neodkladně informován nadřízený pracovník a ředitel programů doprovázení.

- ***Rodič nepředá dítě ve smlouvenou dobu***

V situaci, kdy kontakt probíhá bez přítomnosti osoby pečující/v evidenci a doprovázejícího pracovníka, např. pouze s asistencí u předání, nebo úplně bez asistence.

Postup. Rodiče se snažíme telefonicky kontaktovat, zjišťujeme důvody nepředání dítěte. V případě, že rodič dítě předat zpět odmítá, případně není-li možné ho telefonicky zastihnout, kontaktujeme Policii ČR a příslušný OSPOD. O situaci dále informujeme nadřízeného pracovníka a ředitele programů doprovázení.

- ***Dítě chce z kontaktu odejít s rodičem, odmítá návrat k osobě pečující/v evidenci***

V závěru kontaktu, kdy by se měl rodič s dítětem loučit a opět ho předat, dítě odmítne návrat do náhradní rodiny, chce odejít s rodičem.

Postup. Dítěti se snažíme vysvětlit současnou situaci a důvody, kvůli nimž je nyní třeba, aby s osobou pečující/v evidenci odešlo. Empaticky projevujeme pochopení pro jeho přání, verbalizujeme jeho potřeby, možné obavy. Současně také můžeme domlouvat další termín pro setkání s rodičem, aby dítě vědělo, že rodiče opět uvidí. Odmítá-li dítě přesto odejít, můžeme navrhnout, aby rodič dítě např. doprovodil. Nedaří-li se dítě k návratu přesto přimět, žádáme rodiče, aby setkání opustil, dítě pomáháme osobě pečující/v evidenci odvést. V nejbližší možné době se snažíme s dítětem osobně setkat, situaci stejně tak jako motivy a přání dítěte probíráme, případně zapojujeme psychologa.

- ***Dítě se během kontaktu svěří rodiči, že se k němu osoba pečující/v evidenci chová nevhodně, obviní ho z týrání***

Při kontaktu s rodičem se dítě může rodiči svěřit s tím, že se k němu osoba pečující/v evidenci, případně někdo jemu blízký, chová nevhodně.

Postup: Situaci s dítětem neprodleně probíráme, zjišťujeme podrobnosti a dle povahy sdělovaných informací dále postupujeme. Pokud to vyžaduje situace, zapojujeme příslušný OSPOD, Policii ČR apod.

- ***Rodič chce dát dítěti neočekávaný dar***

Rodič chce během kontaktu dítěti předat dar, který není v aktuální situaci vhodný, nebo jej osoba pečující/v evidenci zcela odmítá (např. dar velké hodnoty, zvíře, věkově nevhodný dar apod.).

Postup: Již při domlouvání kontaktu hovoříme o tom, co je vhodné na kontaktu dítěti předat a co nikoliv. Chce-li přesto rodič dítěti předat dar, který není vhodný, snažíme se rodiči a případně také dítěti vysvětlit, proč není nyní vhodné dar přijmout, hledáme možné jiné varianty pro předávaný dar. Např. zvíře zůstane u rodiče, dítě se s ním bude vídat během kontaktů; dar velké hodnoty si rodič nechá a dítěti příště přinese dar, na kterém se společně dohodnou, případně dítě bude věc využívat během kontaktů s rodičem apod.

Výše uvedený výčet neočekávaných situací není jistě z povahy spolupráce kompletní. Situace budou doplňovány a revidovány tak, jak budou přicházet. Každou z neočekávaných situací zaznamenáváme do spisové dokumentace doprovázené rodiny. Po každé z uvedených situací nabízíme dítěti i osobám pečujícím/v evidenci naši podporu, v případě potřeby zajišťujeme pomoc psychologa.

Dokumenty

Nedílnou součástí procesu realizace kontaktů s biologickou rodinou je dokumentace. Proces vychází z individuálního plánu ochrany dítěte, na který navazuje plán průběhu pobytu dítěte v pěstounské péči. Při navázání spolupráce s biologickými rodiči sepisujeme v případě potřeby dohodu o kontaktu. Veškeré schůzky, telefonáty a komunikaci se všemi stranami zapisujeme do spisové dokumentace rodiny. O kontaktech s biologickou rodinou informujeme minimálně 1x za 6 měsíců OSPOD prostřednictvím zprávy o výkonu pěstounské péče. V případě potřeby předáváme informace OSPOD i častěji.

Příloha:

Dohoda o kontaktu

Zpracovala:	Mgr. Michaela Hejníková
Aktualizace:	Mgr. Zuzana Slaná, DiS.
Schválil:	Mgr. Cyril Maliňák
První vypracování:	24. 4. 2015
Aktualizace:	22. 1. 2016, 21. 7. 2017, 19. 3. 2018, 2. 4. 2019, 8. 6. 2020, 4. 3. 2021, 15.12.2022, 4.12.2023, 3.3.2025

**SOS DĚTSKÉ
VESNÍČKY**SOS dětské vesničky, z.s.
Strakonická 98, 159 00 Praha 5
IČ: 00407933**SOS DĚTSKÉ
VESNÍČKY**

